

MILLIY KULOLCHILIK SAN'ATINI O'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR: USTA KULOL BOTIRJON BARATBAYEV MEROSI MISOLIDA

Yunusova Naziraxon Nodir qizi
Qo'qon davlat universiteti Tasviriy san'at
yo'nalishi 1-bosqich magistranti
G'ofurova Muborakxon Odiljon qizi
Qo'qon davlat universiteti 3-kurs talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada milliy kulolchilik san'atini o'qitishda innovatsion yondashuvlarning ahamiyati hamda usta kulol Botirjon Baratbayevning ijodiy merosi misolida yosh avlodga milliy qadriyatlarni yetkazish masalalari tahlil qilingan. Tadqiqot davomida kulolchilik san'atini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, raqamli vositalar va amaliy mashg'ulotlarning samaradorligi o'rganildi. Natijalar milliy kulolchilik an'analarini saqlash va rivojlantirishda innovatsion ta'lim metodlarining muhim o'rin tutishini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: kulolchilik, milliy san'at, innovatsion ta'lim, ustoz-shogird an'anasi, Botirjon Baratbayev, amaliy san'at, pedagogik texnologiyalar, madaniy meros.

Аннотация

В данной статье анализируется значение инновационных подходов в обучении национальному гончарному искусству, а также вопросы передачи национальных ценностей молодому поколению на примере творческого наследия мастера-керамиста Ботиржона Баратбаева. В ходе исследования была изучена эффективность современных педагогических технологий, цифровых средств и практических занятий в процессе обучения гончарному искусству. Результаты показали, что инновационные методы обучения играют важную роль в сохранении и развитии национальных традиций гончарного искусства.

Ключевые слова: гончарное искусство, национальное искусство, инновационное образование, традиция «учитель–ученик», Ботиржон Баратбаев, прикладное искусство, педагогические технологии, культурное наследие.

Abstract

This article analyzes the importance of innovative approaches in teaching traditional pottery art and examines the transmission of national values to the younger generation through the creative heritage of master potter Botirjon Baratbayev. The study explored the effectiveness of modern pedagogical technologies, digital tools, and practical training activities in pottery education. The results demonstrated that innovative educational methods play an important role in preserving and developing the traditions of national pottery art.

Keywords: pottery art, traditional art, innovative education, master-apprentice tradition, Botirjon Baratbayev, applied art, pedagogical technologies, cultural heritage.

KIRISH

O'zbekiston hududi qadimdan hunarmandchilik va amaliy san'at markazlaridan biri hisoblanadi. Xususan, Qo'qon shahri kulolchilik san'ati rivojlangan yirik markazlardan biri sifatida o'zining boy tarixiy an'analari, betakror uslubi va nafis mahsulotlari bilan ajralib turadi. Qo'qon kulollari yaratgan buyumlar xalqning estetik qarashlari, madaniyati va turmush tarzini aks ettiruvchi muhim san'at namunalari bo'lib kelgan. Ayniqsa, kulolchilik san'ati xalqning estetik qarashlari, madaniyati va turmush tarzini aks ettiruvchi muhim san'at turlaridan biridir. Bugungi globallashuv sharoitida milliy san'at turlarini asrab-avaylash va ularni yosh avlodga zamonaviy usullar orqali o'rgatish dolzarb vazifalardan biri bo'lib qolmoqda.

Milliy kulolchilik maktabining rivojlanishida ko'plab ustalar qatorida Qo'qon shahrida 1959 yil 18 iyunda tavallud topgan usta kulol Botirjon Baratbayev Mamadjanovichning ham alohida o'rni mavjud. U Qo'qon badiiy akademiyasining a'zosi sifatida faoliyat yuritib, o'z ijodiy faoliyati davomida kulolchilik an'alarini saqlab qolish, yoshlarni hunarga qiziqtirish va ustoz-shogird maktabini rivojlantirishga munosib hissa qo'shgan. Shu sababli uning merosini o'rganish va ta'lim jarayoniga tatbiq etish muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda tarixiy-qiyosiy, tahliliy va kuzatish metodlaridan foydalanildi. Shuningdek, milliy kulolchilik bo'yicha ilmiy adabiyotlar, amaliy san'atga oid tadqiqotlar hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalar bo'yicha manbalar o'rganildi. Usta kulol Botirjon Baratbayev faoliyatiga oid ma'lumotlar tahlil qilinib, ularning ta'lim jarayonidagi ahamiyati baholandi. Bundan tashqari, amaliy tajribalar va ustalar bilan suhbatlar asosida qo'shimcha ma'lumotlar yig'ilib, ularning amaliy xulosalari ilmiy tahlilga jalb etildi.

Tadqiqot davomida quyidagi masalalarga e'tibor qaratildi:

- milliy kulolchilik san'atining ta'limdagi o'rni;
- innovatsion pedagogik texnologiyalarning samaradorligi;
- ustoz-shogird an'anasining zamonaviy talqini;
- raqamli vositalarning amaliy san'at ta'limidagi imkoniyatlari;
- kulolchilik san'atini o'qitishda interfaol metodlardan foydalanish samaradorligi;
- milliy merosni yosh avlodga yetkazishda amaliy mashg'ulotlarning ahamiyati.

NATIJALAR

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, kulolchilik san'atini o'qitishda an'anaviy va innovatsion metodlarning uyg'unligi yuqori natija beradi. Ayniqsa, loyiha asosida o'qitish, muammoli ta'lim, interaktiv metodlar hamda multimedia texnologiyalaridan foydalanish talabalarning nazariy bilim va amaliy ko'nikmalarini mustahkamlaydi.

Botirjon Baratbayev faoliyati misolida kulolchilik san'atining quyidagi pedagogik imkoniyatlari aniqlandi:

Birinchiidan, milliy qadriyatlarga hurmat hissini shakllantiradi. Kulolchilik buyumlaridagi naqsh va bezaklar xalqning tarixiy xotirasi hamda madaniy merosini o'zida mujassamlashtiradi.

Ikkinchiidan, ijodiy fikrlashni rivojlantiradi. Loy bilan ishlash jarayoni o'quvchilarning tasavvurini kengaytiradi va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmasini shakllantiradi.

Uchinchiidan, amaliy kompetensiyalarni rivojlantiradi. Kulolchilik jarayonida material tanlash, shakl yaratish va bezak berish kabi ko'nikmalar hosil bo'ladi.

To'rtinchiidan, raqamli texnologiyalar bilan integratsiyalash imkonini beradi. Bugungi kunda 3D modellashtirish, virtual muzeylar va elektron ta'lim platformalari kulolchilik san'atini o'qitishda samarali vosita bo'lib xizmat qilmoqda.

MUHOKAMA

Zamonaviy ta'lim tizimi milliy san'at turlarini o'qitishda yangi yondashuvlarni talab etmoqda. Kulolchilik san'atini faqat an'anaviy usullar bilan o'rgatish bugungi yoshlarning qiziqishlarini to'liq qondira olmaydi. Shu sababli innovatsion metodlardan foydalanish zarur. Masalan, raqamli taqdimotlar, videodarslar, virtual ekskursiyalar va elektron kataloglar orqali talabalar kulolchilik tarixini chuqurroq o'rganish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bundan tashqari, amaliy mashg'ulotlarda loyiha asosida ishlash usuli qo'llanilganda talabalar mustaqil ravishda kulolchilik mahsulotlarini loyihalashtirish va yaratish tajribasiga ega bo'ladilar.

Botirjon Baratbayevning ustoz-shogird tamoyiliga asoslangan faoliyati bugungi ta'lim tizimi uchun ham dolzarb hisoblanadi. Ushbu tajriba yoshlarning kasbiy mahoratini oshirish, milliy an'analarni davom ettirish va amaliy san'atga bo'lgan qiziqishini kuchaytirishga xizmat qiladi. Shuningdek, kulolchilik ta'limida sun'iy intellekt, raqamli dizayn dasturlari va virtual laboratoriyalarni qo'llash istiqbolli yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Bu esa milliy san'atni zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish imkonini beradi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, milliy kulolchilik san'atini o'qitishda innovatsion yondashuvlardan foydalanish ta'lim samaradorligini oshiradi. Usta kulol Botirjon Baratbayev merosi yosh avlodni milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash, amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish va ijodiy tafakkurni shakllantirishda muhim manba bo'lib xizmat qiladi. Bundan tashqari, milliy san'atni o'qitishda motivatsion yondashuvlarni kuchaytirish, o'quvchilarning mustaqil ijodiy faoliyatini rag'batlantirish ham muhim omil sifatida qayd etildi.

Kelgusida kulolchilik san'atini o'qitishda raqamli texnologiyalarni, jumladan virtual laboratoriyalar, 3D modellashtirish, video-darslar va onlayn ta'lim platformalarini keng joriy etish, ustoz-shogird maktablarini tizimli ravishda qo'llab-quvvatlash hamda milliy hunarmandchilik bo'yicha elektron ta'lim resurslarini yaratish maqsadga muvofiqdir. Bu esa milliy san'atni global ta'lim jarayoniga integratsiya qilish, uni zamonaviy talablar asosida rivojlantirish hamda yosh avlodning ijodiy salohiyatini yanada yuksaltirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Bulatov S. O'zbek xalq amaliy bezak san'ati. – Toshkent: O'qituvchi, 2010.

2. Xakimov A. O'zbekiston amaliy san'ati tarixi. – Toshkent: San'at, 2015.
3. Abduqodirov A., Pardaev A. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent, 2021.
4. Musurmonova O. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent, 2020.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining madaniyat va san'atni rivojlantirishga oid qaror va farmonlari.
6. O'zbekiston Badiiy akademiyasi nashrlari va ilmiy to'plamlari.